POKROK

PUBLISHING CO.

vydává

POKROK ZÁPADU

a místní vydání

v Crete pro Saline okres, Neb., ve Schuyler a Clarkson pro Colfax okres, Neb., ve Wilson, Kans., pro stát Kansas, v Cedar Rapids, Ia., pro stát Iowu, v St. Paul a Minneapolis, Minn., pro stát Minnesoto a v Tyndall, S. D., pro státy South a North Dakota.

Předplatné:

Pro Spojené Státy $1.50. Pro Kanadu $2.00. Do Evropy $2.50 ročně.

Zásilky peněžní dějtež se pomocí peněžních poukázek (Money Orders), expresních poukázek (Express Money Orders), bankovních poukázek (Bank Draft), anebo v registrovaném dopise.

Oznamujete-li své přestěhování, udejte starou i novou adresu.

Dopisy z kruhů čtenářstva ochotně uveřejníme. Musí býti slušné, psané bez úmyslu někoho osobně poškoditi a podepsány plným jménem, ať již má býti v redakci utajeno, anebo s dopisem uveřejněno.

45

HENRY D. ESTABROOK O LEPŠÍ OBRANĚ.

Henry D. Estabrook, jeden z kandidátu republikánské nominace za úřad presidenta, promluvil ve výroční schůzi státní historické společnosti v Lincoln v minulém týdnu velmi zajímavou řeč o národní obraně, v které schválil přítomnou snahu presidenta Wilsona o zlepšení armady a námořnictva Spojených Státu.

"Jestliže válka je peklem," — pravil pan Estabrook v úvodu ku své řeči, "neutrahta, jak ji známe, není právě nebem a připravenost stává se náboženstvím národnosti. Washington prohlásil, že je povinností Spojených Států připravovati se k odražení útoku. Bylo by to opravdu krásné, kdyby v jeho jméně otázka tato mohla býti povýšena nad stranickou politiku. Jako republikán přeji si říci, že poselství našeho presidenta k přítomnému kongresu, pokud týkalo se této záležitosti, v mnohých ohledech bylo skvělé."

Po té promluvil Estabrook o oposici bývalého sekretáře státu proti presidentově programu o lepší vojenské připravenosti. Mluví se o tom, že Bryanova oposice proti programu připravenosti má svůj původ hlavně ve skutečnosti že bývalý sekretář statu žije v Nebrasce, ve středozápadě, kde nebezpečí vpádu není takové jako na našich pobřežích. Ale ve skutečnosti pan Bryan nerepresentuje cítění amerického lidu ve středozápadě, neboť většina jeho cítí, že nebezpečí, které dotýká se států při pobřeží Pacifiku a Atlantiku dotýká se také jeho. Občané ze středozápadu v roce 1860 statečně bojovali proti útočnosti vnitřního nepřítele a jsou připraveni čeliti proti útočnosti kteréhokoliv možného nepřítele.

Amerika má více než svoje fysické majetky k bránění. Myšlenky, které jsou její, ideje, které jsou její a jenom její, ty je povinna brániti vždy a vším možným způsobem proti všem útočníkům. Emerson prohlásil: "Svět stojí na myšlenkách, nikoliv na železe anebo bavlně; a pak oheň ohně a zdroj všech živlu je morální síla, jako mrak na mraku, jako sníh na sněhu, jako pták spočívá na vzduchu a planeta na prostoře svého letu, tak národové a lidé a jejich instituce spočívají na myšlence."

Amerika má mnoho krásných myšlenek. Její vláda založena byla na čistě nových myšlenkách a její instituce spočívají na myšlenkách. První byla to myšlenka, že všichni lidé jsou si rovni. Když Anglie četla toto prohlášení našich praotců, považovala to za žert. "Vlády získávají svoji moc ze souhlasu těch, kterým vládnou." To byla opět nová myšlenka. — Anglie, když ji vyslechla, stála se zuřivou. Pak následovala revoluce, která tyto nové myšlenky obhájila. Celý svět zvěděl o této události. Evropská práce shodila svoje břemeno se svých beder a napjala své unavené oči přes vody oceánu. Bílá ruka Svobody objevovala se na západě. Bylo žádáno, by přišla a ona přišla. Ze všech částí světa, z Evropy, Asie a Afriky, lidé všech národností, všech charakterů a všech jazyků přicházeli, aby pomáhali budovati tuto stavbu. Cizí mocnosti se smály tomuto divadlu. Měla se státi Amerika novým Babylonem? Ale Amerika vykonala obdivuhodnou práci, nestala se novodobým Babylonem, nýbrž sjednocenou národností.

Občanská válka americká byla jiným zápasem za myšlénku a výsledkem její bylo, že tři milliony lidí staly se občany, místo otroky. Ale americká republika doposud nalézá se ve stavbě. Naši předkové pro ni umírali, my pro ni žijme. Jsme zodpovědnými za činy přítomné generace a za vzdělání generace příští. Byla Amerika, jak byla zbudována muži jako byl Washington a Hamilton, hodna, aby bylo pro ni bojováno? Naši předkové se domnívali, že ano, a dokázali to skutky. Naši otcové a bratří byli také téhož náhledu. A je Amerika, jak nyní ji nacházíme po zlepšení a vykrystalisování myšlenek, hodna, abychom pro ni bojovali? Je, jestliže American přeje si býti vlastním pánem a nechce-li se státi vassalem jiného. Je, jestlize svoboda znamená samosprávu. Naše státy již nepotřebují se obhajovati jeden proti druhému, ježto mají společný zájem v každém palci území pod konstitucí, která zaručuje všem stejná práva, každému občanu kteréhokoliv státu v každém jiném státe.

Estabrook zmínil se o evropské válce, která znamená utrpení pro obyvatele všech zemí, které se na válce podílejí. Strašlivá tato válka poskytuje nám příležitost, abychom ocenili hodnotu míru a pokoje. Jistě bylo by to krásné kdybychom horovali jenom pro mír, ale poměry jsou takové, že musíme zároveň býti připraveni, abychom si tento mír zachovali. Zatím ale co všechny národnosti jsou připraveny pro útok, my nepřipravili jsme se ani pro obranu. Pan Bryan odporoučuje, aby vše zůstalo při starém, abychom pro žádnou obranu se nepřipravovali poněvadž takové poemy zavánějí militarismem. Ale ukázal se pan Bryan tak dobrým prorokem v minulosti, abychom mohli si dovoliti důvěřovati mu také pro budoucnost?

Říci, že jsme příliš velkými a příliš hrdými, než abychom bojovali pro sebeobranu, je omylem. Říci, že naše občanské armády neosvědčily by se v boji, je podobně pošetilé. My musíme býti jisti před jakýmkoliv útokem. Naš mír a budoucnost spočívá na jich zajištění.

Pan Estabrook po té rozmlouval o podrobnostech nového obranného plánu administrace a přinesl o něm zajímavé náhledy které svědčí o tom, že této otázce věnoval náležitou pozornost.

Souhrn jeho řeči jest asi následující: Je nutno, abychom postarali se o přiměřenou národní obranu, abychom uchovali si ideály, na jichž základě naši předkové zbudovali tuto zemi, abychom uhájili si svoje význačné postavení, které v přítomné době zaujímáme a abychom dali na vědomost světu, že útok na nás byl by pro kohokoliv nebezpečným. Kdybychom byli slabými, zvali bychom na sebe útok, neboť naše bohatství, naše obrovité zdroje a naše příležitosti v světovém trhu lákají ostatní. Pohlíží se na nás žárlivě a se závistí. Bylo by velice pošetilé, kdybychom se domýšleli, že nehrozí nám žádného nebezpečí. Možná, že toto nebezpečí bude zmírněno a zmenšeno, budeme-li náležitě připraveni pro svoji obranu, ale ani tehdy nebudeme se moci domýšleti, že takového nebezpečí není. Otázka lepší připravenosti k obraně vlasti stala se pro Spojené Státy otázkou životní, otázkou, kterou luštiti měli bychom chladně, jsouce povzneseni nad všechny stranické ohledy. Jedná se tu o věc důležitou, o zajištění klidného vývoje naší země, o pokračování na stavbě této mocné republiky, která zbudována byla na nových a jisté krásných ideách, a proto nesmíme se ohlížeti na věci, které v poměru k této vážné otázce stávají se malichernými. Potřebujeme lepší armády a lepšího válečného loďstva, abychom byli jisti, že svoji neprůravenosti nezveme jiné mocnosti k útoku.

BOJ NĚMCŮ O POZNAŇ.

Dnes se zájmem sleduje každý snahy všech Slovanů v jich boji se svěrepými nepraateli — Němci. — Kdyby došlo k vítězství Němců, jistě by vlast naše nesla tíhu jejich panství ještě více, nežli do dnes.

Jaký osud čeká českou vlast, padne-li do rukou pruských, povědíti nám může dostatečně utrpení Poláků, kteří úpí pod vládou pruskou, která sto let polský lid utiskuje. Za tu dobu dočkali se Poláci všech možných příkoří; nejostřejší persekuce, pronásledování, střídalo se občas s klidnější dobou, ale ta byla vždy krátkou. — Když nepomohlo politické násilí, sáhli pruští utiskovatele k vyhladovení duševnímu i hospodářskému, ale ani to nešlo a proto kulturní Němci se chopili pokrytectví a loupežnictví středověkému — zavřeli Polákům ústa, loupí jim podle zákona, který si udělali a jenž slove "vyvlastňovací" půdu, po otcích zděděnou. Polska již ne zaplakala, a studem se Germanie nezastřela. Německá kultura a Němci — lidé hanbí se.

V Prusku žilo asi 4 mil. Poláků a z toho 1,600,000 v Poznani, o statuí pak v západním Prusku Horním Slezsku a Východním Prusku. Ve Westfalsku a Poryní, jsou kolonie, čítající přes 320,000 duší a na 50,000 jich žilo před válkou v Berlíně a jinde. U zemí na nemž Poláci v Prusku jsou osazeni, není zemí výhlučně polskou, někde je obyvatelstva polského 15, jinde zase až 85 procent. Města ač nemají všude většinu německou, jsou přece v rukou Němců a po venkově jest dosti kolonií německých a na mnoze i silná kompaktní území německá. Nejvíce je Poláků v Poznani, jistě dobré dvě třetiny všeho obyvatelstva a pak v Západním Prusku, kde jes na 60 procent Polaku.

Poznansko měří asi 29,000 čtverečních kilometru a jest velmi jednotvárným, skorem úplně plochým, plno četných jezírek a močálu, z nichž dnes však mnohé jsou proměněny v nádherné luční. Půda je úrodná. Skoro jedna petina celého obvodu je les, který patří k pruské vládě.

Obyvatelstva rychle přibývá. — Tak v roce 1900 bylo napočteno 1,887,275 duší a za pět let na to již 1,986,637, tedy skorem o 100,000, během pěti let více. Celkem vzato, není Poznaň poměrně zalidněna, zajímavou je, že z přírustku přijde jen jedna pětina německé kolonisty, kdežto čtyři pětiny na populacionistickou převahu poského živlu, která jest cíl ďáble, tím patrnější. Poznansko i Západní Prusy jsou jedinými místy v německé říši, kde má venkov převahu nad městy. Není možno říci, že by Německá kolonisační a vyvlastňovací činnost měla velikým výsledku, neboť ze sta osob jen 10 je jinde narozeno, ač procento v říši celé činí 16.1.

Zajímavými jsou poměry náboženské. Země polské, když byli zabrány Němci, byly katolické s jistým příměskem židů, ale dnes jsou již víc než z jedné třetiny protestantské. Ovšem, že protestanty jsou většinou Němci, a Poláku jen velmi málo. V posledních dobách se zase poměr příznivěji kloní ke katolikům. V roce 1871 bylo z 1000 osob 323 protestantu a 647 katolíku a roce 1965 jen 302 ku 665. Také ubývá židu, a to v míre větší ještě, nežli protestantu. Kvota židů v roce 1887 činila 39 procent, kdežto v roce 1905 jen 18.7 proc. Židé ovšem ztrácí i hospodarský význam následkem toho a jedině v Poznani, kamž se stahují, jsou silni. Z venkova byli vytlačeni hospodářskou organisací polskou, zejména výborně sorganisovanými družstvy. V Poznani žije 5½ proc. židů a v městské radě mají 15 až 20 členů ze 60. V obchodní komoře dokonce mají až 25 svých lidí a také v jiných institucích jsou poměrně silně, až nepoměrně zastoupeni. Stav ten jest povážlivý, poněvadž židé jsou vždy nejlepší oporou Němců i vlády. Ubývání židů i evangelíků jest úspěchem Poláku a jasnily se do budoucna jejich plány.

Poměry osvětové jsou velmi chatrné. Před osmi roky byla na Poznańsku stávka 150,000 školních dětí, když jim bylo vzato vyučování náboženství jazykem mateřským. Poznań a západní Prusy mají nejvíce analfabetů. Z 1000 branců z Poznaně bylo 15 analfabetů, a to ponejvíce Poláků. Důkaz, že německý nacionalism je zvrácený, pracuje nad právo a kulturu. Poláci sami se starají, aby lid svůj vzdělávali, pečuje o hlavně spolek Marcinkowskiego, který byl založen již v roce 184[illegible] a jenž má nyní na půldruhého miliónu marek. Spolek udělával ročně 600 studujícím všech odborů 150,000 mk. Mimo toho pečuje o podobné účely Ohranná Jednota Stráž, Polský Sokol, Společnost pro zakládání knihoven a také rolnická a dělnická sdružení hojnými přednáškami. Časopisy polské v poslední době hojně přibývaly. Denníků mají v Poznańsku 9 se 100,000 předplatiteli.

Poznańsko spolu s Mecklenburskem a Pomořanskem patří ke krajům, které mají mnoho velkostatkářů, ale protitlakem jim nejsou střední a větší statky. V posledních létech podíl velkostatkářský klesá ve prospěch drobného majetku.

V létech osmdesátých měli Poláci ve svém držení 1.75 mil. hektarů půdy a Němci 1.4 mil. ha. Byla téměř rovnováha. Když v roce. Když v roce 1886 zřízena byla pověstná osidlovací komise, zhoršil se stav silně v neprospěch Poláků, ale od roku 1895 se list obrací a osidlovací komise trpěla úbytěmi, a v roce 1905 koupila na př. 32,000 ha. půdy od Němců a jen 2,620 od Poláků. Natlak za celých třicet roku způsobil, že Poláci mají dnes nejméně o 50,000 hektarů více nežli měli dříve, než osídlovací komise začla radit.

Průmysl jest na Poznani poměrně ještě slabý. Největší závody jsou tam pivovary, lihovary, cukrovary, mlýny, cihelny a také několik strojíren a závodu textilních.

Poznań jest krajem čistě zemědělským a proto také se zde vede hlavně boj o půdu.

Než, podívejme se ještě, jak jsou obě národnosti socialně rozvrstveny.

Samozřejmo, že Němci jsou v zemi, která je tak typicky velkostatkářskou, hlavně velkostatkáři. Oni mají následkem toho hlavní slovo na sněmu provincialním, na sněmech krajských i hypotečním poznaňském ústavu velkostatkářském. Hospodarsky si stojí nedbyčejně dobře a vláda jim poskytuje nejen mravní, ale i hmotnou podporu. Někteří jsou zde usazeni již dlouho léta, ale mnozí teprve péčí osidlovací komise. Přece však se zdá, že se jim tu mnoho nelíbí, neboť časté prodeje velkostatku do rukou polských tomu nesvědčují nejlépe. Oni nemají té družnosti, jako polští šlechtici, že každému známo jak šlechtic hrdě a honzevnate tkví na půdě mateřstině.

Velikým emitelem protipolským jsou státní úředníci, neboť jsou všichni Němci. Od četníka až k předsedovi soudu, od služby až ke krajskému náčelníkovi, samy Němce. Který Němce chce rychle postupovati v úřadech, žádá, aby ho dali do Poznanska. Tam dostane mimo lehké práce, ještě přídavek a nárok na vyšší postup. — To je ovšem pastva pro stavové organisatory. Však oni se také pokládají za lepší a vyšší, nežli jiní — Sami Němci, kteří jsou slušní, odsuzují nesmírnou nadutost jejich. Všichni chodí jakoby byli nadlidi. Oni nejsou ani Němci oblibem a dochází často k roztrpčenostem a proto lze se mutiti, že Polákům zle, tito nafoukaní Němečkové topí.

Velmi zvláštní jsou ovšem i židé. Ti se nepopolstili, jako ostatní haličtí; zde jsou Němci, a jsou velmi dobrými hareovníky krale pruského. Němci však se jim nedobře odplácejí, utlačují je kde mohou, a proto se židé vystěhovávají. Žid se tam s krest anem nestýká, právě tak jako Němec ne s Polákem. Přece však průmysl a velkoobchod je v jejich rukou.

Obchodníci a řemeslníci němečtí jsou dnes vytlačováni dobrou organisací polskou.

Největší svou práci věnuje vláda pruská stavu selskému, ovšem Němcům. Pomáhá jim jak může nejvíce. Přece však se kolonisace nedaří, hlavně také proto, že vláda žmahem kolonisovala, aniž by se na příklad starala, bude-li sedlák od slunného Rýna spokojen v zachmuřeném Poznańsku.

Podívejme se však, jaké sociální poměry panovaly před válkou mezi Poláky. Zvrstvení sociální bylo jako u všech ostatních Poláků Vedle chudého, zanedbaného a poníženého lidu — bohatá, spupná a nehospodárná šlechta. Střední stav chyběl a ten vybudovati bylo vždy snahou polských vlastenců. Pokud ovšem se v hlavách polských chovala myšlenka revoluční, nebylo možným, aby jiné důležitá práce nastoupila. Teprve v posledních 25 letech rostou střední stavy, což jest také podporováno stěhováním se židů ze země a zdálo se již, že není daleko od toho, aby nastalo vyrovnání se stavu. Ovšem že šlechta jest do dnes velmi vlivnou, ale vůdcovství národa již tam pozbyla. Na jejím místě jsou to dnes kněží a stav střední a magnáti se již vůbec nesúčastní národní práce, ta zbývá jenom šlechticům-zemanům. Na říšském sněmu jich ubývá a nastupují kněží advokáti i živnostníci a redaktoři. Polská šlechta, dříve známá svým prostopášným životem, která hospodařila "po polsku", jak se říkávalo, nejezdí už tolik do Paříže, Nizzy a jinam Zůstává doma, hospodaří opravdu a stará se již i o sociální pokrok svého dělnictva. Dlužno podotknouti, že některé šlechtické rodiny, mají také své veliké statky v Poznańsku, sídlí v Haliči, nebo v Rosku.

Polský střední stav, jen v malé míre má ve svém středu úředníky. V Čechách je tomu pravý opak. Jest to následkem toho, že nejsou Poláci úředníky, těmi jsou jen Němci. Učitelů již jest jen několik národnosti polské. Jen málo úřednictva jest soukromého a tak střední stav tvoří kněží, advokáti, lékaři, inženýři, majitelé domů, rolníci, obchodníci a živnostníci. Kněží stojí dnes v Poznańsku na místě, kde dříve stála šlechta. Oni však se nestarají jen o úspěch politický, ale velmi účinně pracují i v hospodářských a finančních organisacích, a pracují velmi úsilovně. Sedláci jsou poměrně méně činni, nežli němečtí jich sousedé. Polský sedlák rad drobí svůj majetek, ale jednu výhodu národu prokazují spolu s dělnictvem, že zakupují pozemky, v nichž ukládají své úspory. Přece však lze pozorovati, že i selský stav sílí.

Vystěhovalectví ovšem odbírá mnoho duší polskému národu v Poznańsku. Není ani jinak možno, poněvadž průmyslu jest tam jen málo, Také tak zvané sezonní vystěhovalectví hojně bují. V létech 1895-1900, vystěhovalo se z Poznanska 127,899 osob a od toho roku 1880 činí číslo to přes půl miliónu. Část jich odešlo do Ameriky, část do Berlína, Hamburku a jinam. Sezonních dělníku chodí ročně 40—60,000 na práci do Poryní a Vestfálska. Podobného něco vidíme i na našem neprůmyslovém českém jihu. Poláci se však snaží, sezonní vystehovalectví, jak jen mohou, zastaviti. Tito sezonní vystehovalci vydělávají ročně veliký peníz a počítá se, že z 6—8 mil. marek ročně uspoří. Úspory ty jdou do polských bank, které je použijí, k zakupování pozemku. Jsou tedy vlastně sezonní vystěhovalci, jimž se všeobecně říká "Sachsengaengeri" velmi důležitým živlem. Přece však Poláci hledí tomu zameziti poněvadž značné procento se jen nevrací a proto je usazují jako chalupníky, nebo i menší sedláky, aby nemusili choditi jinam za prací, dlednou příčinou, proč nejsou Poláci z Horního Slezska s bratry poznaňskými úžeji spjati, lidé hledati v tom, že prvnější mají jiné požadavky, jsouce průmyslovými dělníky, nežli poznaňští zemědělci. Poláci ve Slezsku jsou také mnohem méně uvědomělými vlastenci.

Útisky, kterými vláda polský lid pronásleduje, změnily jeho povahu, a to v jeho prospěch. Nejen, že zmizelo ono pověstné "polské hospodářství" šlechty, ale i polská vesnice jest již jinou. Dříve každý z daleka poznal vesnici polskou a německou. Německá vynikala vždy pořádkem a čistotou, oproti polské. Dnes však, vlivem tisku, družstevnictví, i příkladem velkostatkářů a j. jest lid polský v Poznani pilným, střídmým spořivým a v mnohém jde před Němci. Němci o této změně vědí a vidí, že jest jim nebezpečnou. Spojení těchto dvou hlavních vlastností s příslovečným národním vědomím a národní obětavostí činí hráz, kterou Němci těžko přelézají. A proto ty jejich nelidské a nečestné zběsilosti.

Němci mají proti Polákům organisace velmi silné a nevídanou a zhoupovstnou jest známá královská osidlovací komise, kterou v roce 1886 Bismark založil, po návrhu tehdejšího presidenta bydlosti ského okresu Fiedemanna, a kterou vláda vypravila 750 mil. marky. Sídlo její je v Poznani a jest to samostatný úřad. Původně pracovala jen v Poznansku a v Zápp. Prusku, ale nyní i ve vý-

chodním. Složena jest výborně a účel její jest, dosazovati Němce na uprázdněné statky, nebo na nově zřízené. Hlavní účel její však jest: poněmčiti celou provincii. Celá akce však se setkala s neúspěchem, neboť Poláky vlastně posílila a postavení Němců seslabila. Za začátku se jí dařilo dosti dobře, ale ne dlouho, poněvadž Poláci zakládali pak o překot své vlastní peněžní ústavy a nastal boj o půdu a pak vyrostl při tom Polákům—chybící střední stav. Ceny pozemků stouply náramně a následek, znemravnění pozemkového trhu, který přinesl Němcům nepředvídaný národnostní úkaz, který nemohli zmoci. Po vykoupení zadlužených velkostatků, které skončilo asi r. 1896 stoupá cena z 571 mrek za hektar na 1383 marky a pak již jenom málo co osídlovací komise mohla koupit. Němečtí velkostatkáři, obchodníci s pozemky a jiní použili té příznivé okolnosti a podávali o překot osídlovací komisi své pozemky, a tato je neměla pak komu prodat. Soukromě pak rozparcelovaný pozemek šel oklikami do rukou polských a tak Němci pohořeli. Ba i německé banky prodávaly pozemky Polákům, poněvadž Němci nekupovali, nebo nedávali tolik, jako Poláci. Vláda, ovšem hoře naříkala, když to vše zvěděla. Lála Němcům, jimž groš je více, nežli pada nepřítelí vyvaná a výsledek veškeré snahy vlády jest, jak již dříve pověděno, že Poláci získali o 50,000 hektarů půdy více, nežli měli před založením komise. Dnes již komise pomáhá jen z dluhu zadluženým Němcům, kteří si pěkně hoví, poněvadž vědí, že jim vláda pomůže, až bude nejhůře. Druhou ranou jest, že Němci nemají ani dosti dělného lidu, aby mohli zakládati větší usedlosti a kolonisace při níž by polský dělník sloužil Němci, zdá se přece jen tvrdým oříškem i ničeho se nestítící komisi. Kdysi stáli si již Němci s Poláky stejně, jenže Němci museli přiznati, že nemohou již praničeho uškubnouti a proto vláda v roce 1909 vytasila se právem expropriačním, které udělila komisi.

Mimo to vládní komise pracuje proti Polákum také Ostmarkenverein, s 25,000 členy, pověstná to Hakate, jméno to dle prvních písmen jmen zakladatelů Hausenmanna, Kennemann a Tiedemanna. Spolek tento má za účel ničiti snahy Poláku, a z něho vycházejí téměř všechny popudy k útiskům a pronásledování Poláků a i zákon expropriační jest výsledkem této barbarské instituce. Členové jeho jsou státní úředníci, kteří mají hájiti zájmy nejen státu, ale i lidu.

Spořitelny také slouží věci německé, ale nepočínají si proti Polákům příkře, zvláště pokud se týče půjček pozemkových, přece však Poláci ukládají raději u svých ústavu, které mají přes 110 miliónu marek vkladů.

V Poznani jsou ještě dva německé svazy společenstevní a rolnické, které pracují hospodářsky proti Polákům. Zajímavo je, že Němci poznaňští neradi sahají k hospodářské svépomoci, spoléhajíce se příliš na vládu. Některé banky jdou současně s komisí usídlovací.

Poláci příliš pozdě vzpomenuli na sebeobranu, ale přec se drží. Spoléhali se stále na slunečení Polsky, ale druhé povstání jim ukázalo, že jen snům se oddávali a proto začali národní obranu v lepších útvarech, nežli jim dávala pařížská emigrace, která kula jenom revolučení hnutí a pikle. Heslem jejich bylo nyní "hospodářská síla".

V parlamentě říše německé neměli sice dosti silné zástupce, přece však vždy dovedně pracovali a získali mnohého ulehčení. Jejich specialitou bylo, vynáti vždy nesnází vlády. Přece však úspěchy delegace polské byly jen nepatrnými. Když pak se určitěji vytvářila situace ve prospěch stran lidových, nebylo jinace, ale lid vede se nyní cestami k hospodářskému sesílení, což hlavně vykonává dobře organisace družstevnictví. Dnes nevečou Poláky poznaňské lidé dobrodružní, ač mužové, ne sice šlechtičtí, ale za to silné duševní hodnoty.

Poláci pracovali na snahách emancipačních a ač cesty byly obtížné, přece je překonali a lid jest dnes daleko od toho co býval dříve, ale vůdcové se snaží, aby si zachoval svou povahu, své zvyky a tradice. (Dokončení příště.)